

morem ad cæli sidera tollunt. Imo non desunt quæ in adversitatibus spument veluti infernales furæ, et quæ verbis, gestibus, inordinatis corporis motibus omnes pudoris et modestiæ leges violent. Maria autem non sic; in vehementiore etenim dolorum et afflictionum excessu inordinatum nullum ex ore ejus prodiit verbum, nullisque in incensu et in corporis habitu apparuit motus, qui a modestiæ legibus declinaret; *illa modestiæ metas non transiit.* Passa est Maria cum magna animi constantia et magna corporis modestia; *passa est etiam cum magna voluntatis eam ad divinam conformitate.*

3. Magna quidem erat velut mare contritio et afflictio ejus; immensus erat dolor, quo angebatur cor illius; uberrimæ erant lacrymæ, quæ ex oculis ejus fluebant; sciens tamen decreto divino sancitum esse, Christum pro humani generis salute cruci affigendum, voluit illa quod volebat Deus. Et sicut Christus æterno Patri dixit: *non sicut ego volo, sed sicut tu* (Matt. 26); ita Maria in corde suo dicebat filio suo: *non sicut ego volo, sed sicut tu.* Non aliud volebat Christus, et aliud Maria; una utriusque erat voluntas; *omnino tunc erat una Christi et Mariæ voluntas* (Arnold. Tract. de laud. Mariæ). Christi voluntas paternæ erat omnino consentanea; et voluntas Mariæ cum æterni Patris et Christi voluntate omnino consentiebat. Volebat Christus conspui, alapis percuti, et flagellis cædi, hoc et ita fieri volebat Maria. Et licet nil durius, acerbius nihil accidere posset Mariæ, quam quod filius dirissima pateretur, et in cruce moreretur; hoc volebat illa, quia hæc erat filii sui et æterni Patris voluntas. En maximam Mariæ cum divina voluntate convenientiam. Quid tamen majus addit s. Antoninus, ut patefaciat quantum divinæ voluntati Maria conformis fuerit, asserens Mariæ voluntatem ita cum divina convenisse, ut si statuisset Deus Christum a Maria matre crucifigendum, ipsa eum propriis manibus cruci affixisset, *Mariæ voluntas ita divinæ voluntati fuit conformis, quod si oportuisset, ad implendam voluntatem Dei ipsum filium in cruce posuisset atque obtulisset.* Quod sumptam videtur ex D. Augustino in Tractatu de septem verbis Domini, dicente:

si opus fuisset, ipsa Virgo filium suum crucifixerat. O mirandam Mariæ cum divina voluntate conformitatem! Cur ergo tot christiani in adversitatibus suis a Dei voluntate dissentiunt? Unum vult Deus, et ipsi aliud volunt; vult Deus ut infirmentur, et ipsi perfecta sanitate frui optant; vult Deus ut in spiritu humilitatis et paupertatis incedentes regna cœlestia assequi mereantur, et illi divitiis affluere et ad dignitates sublimari ambiunt; vult Deus ut ipsi bonorum temporalium jacturam, filiorum mortem, hostium persecutiones et alias quasvis adversitates æquo animo perferant, et illi vel minimum quid adversi portare renuunt; semperque adveniente quacumque adversitate, divinæ ordinationi adversantur. Sic igitur voluntati divinæ obistere presumentis? Absit. Itaque imitami Mariam: voluntas vestra cum divina semper consentiat, et missa a Deo quacumque adversitate, divinam adorate providentiam, justam proclamate ejus voluntatem, eique in omnibus voluntas vestra consentiat. In omni tribulatione dicite Deo: *Domine, fiat voluntas tua*: hoc volo, quod tibi placitum est; nec a voluntatis tuæ ordinatione unquam aberrabo. Non sit vobis satis excessum dolorum Virginis Mariæ contemplari, et afflictionum ejus causas scrutari; in afflictionibus vestris Mariam imitami; eas portate magna cum animi constantia, magna cum corporis modestia, et magna cum voluntatis vestræ ad divinam convenientia: dabitque Deus mercedem laborum vestrorum, gloriam æternam. Amen.

FERIA VI. POST DOMINICAM PALMARUM.

DE ACERBA CHRISTI PASSIONE.

Dicebant excessum, quem completurus erat in Jerusalem
(Luc. 9, 31).

De passionis Christi excessu dicere timeo, non quia, dum Christus patitur, scinduntur petræ, sol deficit, tremitt terra, omnisque natura commovetur; sed quia ex iterata passionis

ejus enarratione multi nonnunquam peiores evadunt, imitati Judam et protervum latronem, qui ex fuso Christi patientis et morientis sanguine nullum percipere emolumentum, verum ad pejora declinarunt, et obdurations effecti sunt.

Timeo equidem, nec medicus mihi subest timendi locus; adstantium tamen hic auditorum modestia, animus eorum ad audiendum paratus, necnon pietas quæ in facie eorum elucet, timorem meum quodammodo mitigant, spem erigunt, et fiduciam ingerunt, quod vestrum quisque benignas mihi præbebit aures; quod audita de excessu passionis Christi sedulo quisque meditabitur; quod ex publico isto conventu discedent omnes sua cum Centurione percutientes pectora; quod lacrymas cum Magdalena fundent omnes, atque ad meliorem vitæ frugem convertentur cum innumeris aliis, qui per Christi Salvatoris passionem meliores evaserunt. Accedite ergo in spiritu humilitatis, et docilitatis ad audiendam dominicæ passionis enarrationem; venite, non ut studiosè elaboratam audiatis concionem, verum ut ex passione dominica ab indigno oratore vobis enarrata, ad fletum, ad cordis dolorem, ad criminum detestationem, et ad compassionem commoveamini. Hic est finis quem quisque vestrum sibi proponere debet. Ut autem aliquem ex Christi passione fructum elicere valeamus, Mariam stantem juxta crucem inspiciamus: ibi flet illa, ploremus et nos; orat illa, oremus et nos; illa crucem contemplatur, crucem contemplemur et nos; ac ad crucem vota et preces nostras dirigamus, dicentes: *O crux ave spes unica, etc.*

Si vis, inquit Doctor Seraphicus, de virtute in virtutem, de gratia in gratiam, de bono in melius proficere, quotidie, quanta potes devotione, mediteris Domini passionem; nihil enim in anima ita operatur universalem sanctitatem, sicut frequens meditatio passionis Christi. Singulis sane diebus a quocumque christiano serio meditando Christi passio, per quam ad nos fluxit omne bonum: meditanda et mente potissimum revolvenda est hac die, in qua Christus passus et mortuus est pro nobis. Eam vobis meditando propono ut excessum et sub nomine excessus: quia omnia in passione Christi nimia

et in excessu fuisse videntur, præcipue afflictiones, quibus cor Christi anxiatum fuit; humiliationes, quas Christus percipere est; et amor, quo Christus erga homines accensus est. Hi sunt excessus, quos in Christi passione adnotavit Doctor Seraphicus; *Passionem, inquit, excessum nominat sanctius Evangelista, et recte quidem: quia in ea fuit excessus doloris, excessus humilitatis, et excessus amoris.* Ex sancto hoc doctore sumamus hujus meditationis materiam, et videamus in Christo patiente 1. excessum afflictionis ejus; 2. excessum humilitatis ejus; 3. excessum amoris ejus.

I PARS.

In Christo patiente fuit excessus afflictionis.

Quandiu in hoc mundo moratus est Christus, viator simul fuit et comprehensor, ac inter hujus vitæ molestias perfecta et summa semper gavisus est beatitudine; nullum enim fuit instans, in quo anima ejus clara et intuitiva essentia divine visionis non frueretur; nullum momentum elapsus est, in quo amore beatifico non potiretur. Et ideo cum in hac essentia divine visionis, et in hoc ejus amore consistat beatitudo, nullum instans assignari potest, in quo beatus non fuerit eo modo, quo Sancti in cælo sunt beati. Imo Christus in via omnibus sanctis beatorum fuit ratione unionis hypostatice Verbi divini, quod cum intime uniretur animæ ejus, ei plus beatitudinis infundebat, quam omnibus aliis sanctis. Jamvero notate prodigium! Christus, cujus anima perfecta semper fruebatur beatitudine, in gravem et nimiam passionis suæ tempore incidit tristitiam. Gaudebat tunc simul et tristabatur; *gaudebat* secundum partem animæ superiorem, *et tristabatur* secundum inferiorem partem, quia, ut ait Doctor Angelicus, *non fiebat redundantia gloriæ a superiori parte animæ in inferiorem, nec ab anima in corpus* (3 p. q. 46, a. 8). Vel dicendum, quod tunc Christus summo gaudio frueretur et pariter summe tristaretur pro di-

versitate obsectorum pariter formalium, quæ menti ejus obiectebantur. Deo enim supernaturaliter capacitatem animæ Christi extendente et dilatante per concursum specialem, id operabatur, ut simul summum gaudium et summam tristitiam elicere et suscipere posset: *summum gaudium* ob essentiam divinam quam contemplantur; *et summam tristitiam* ob instantem sibi mortem, et ob alia objecta afflictiva, quæ menti ejus sese offerebant. Imo Christus summe simul gaudebat, et summe tristebatur de sua passione: *de ea gaudebat* secundum partem animæ superiorem, quatenus scilicet illa a Deo erat volita, et ordinata ad hominum salutem: *de ea dolebat et tristebatur* secundum partem inferiorem, quatenus scilicet passio hæc naturæ noxia et contraria erat. Quantum ejus gaudium extiterit, explicari nequit; quanta vero tunc ejus tristitia, quanta ejus afflictio fuerit, revelat ipsomet Christus, dicens: *tristis est anima mea usque ad mortem* (Matt. 26). Quasi dicat: ex viva apprehensione imminentis acerbissimæ passionis, instantium tormentorum et dirisimæ mortis, tanta tristitia, tanta afflictione, tantoque mœore conficior, quanto si jam morerer; præ magnitudine afflictionis, qua premor, sustineo agoniam et dolores mortis, quales sustinent moribundi; ob nimiam afflictionem, quam patior, spiritus et vires deficiunt, ac quasi exanimari videor; tanta tandem mea tristitia, ut ad mortem quasi me adigat, vitamque mihi penitus extorqueret, si tantillum cresceret. Sentiebant stoici, virum sapientem nulli obnoxium esse tristitiæ; at falebantur graviter, quia Christus, in quo erant omnes thesauri sapientiæ et scientiæ Dei, tristatur in horto Gethsemani, tantaque tristitia afficitur, ut ex se lethifera sit et sufficiens ad necem ej inferendam, nisi per divinitatis virtutem a morte præservaretur. *Tristis*, inquit, *est anima mea usque ad mortem*, seu, ut explicat Titelmanus, *tanta premitur moritudine cor meum, ut major via possit aestimari, ita ut sufficiens videretur animam meam e corpore ejicere, vitamque finire, nisi me divinitatis virtus ad perferenda quæ supersunt passionum tormenta, sustentaret*. Quoquoaversum

spectabat Christus, nil nisi mœoris et afflictionis causas cernebat. *Si præterita spectabat*, innumera videbat beneficia ingrato huic populo, qui in ipsum insurgebat, exhibita; infirmorum curationes, suscitationes mortuorum, prædicationes iis habitas, fatigationes pro iis susceptas, vigiliis toleratas, et orationes multas pro eorum salute fusas. *Si presentia inspiciebat*, videbat iniquum Judæorum concilium adversus ipsum congregatum, Judæ machinationem et discipulorum imbecillitatem. *Si ad futura se convertebat*, videbat flagella, opprobria, blasphemias, irrisiones, alapas, crucem, omniaque et singula tormenta sibi a Judæis infligenda; ac singulorum dolorum quos passurus erat, magnitudinem et acerbiteriam intime penetrabat et ponderabat, ita ut illos jam pati sibi videretur. Præfatorum autem omnium apprehensio tantam ei tristitiam intulit, ut langueret, pallesceret, viribus deficeret et pene concideret. Christus per divinam et per infusam animæ suæ conscientiam cuncta prævidebat quæ in toto passionis suæ decursu sibi ventura erant: *Jesus itaque sciens omnib, quæ ventura erant super eum* (Jo. 13). Præscientia sua clare cognoscebat, quanta futura erat Matris juxta crucem stantis afflictio; quantis ipse injuriis esset afficiendus, quantisque suppliciis plectendus. Mente revolvebat proditoris Judæ osculum, negationem Petri, Apostolorum scandalum, et civitatis Jerosolymæ destructionem. Perspicue videbat spineam illa coronam, quæ capiti suo infligenda erat; flagra quibus dilanianda caro; clavos, quibus perforanda manus; lanceam, qua pectus transfodiendum; et dira alia instrumenta, quæ ad torquendum corpus suum erant adhibenda. Et terribilis hæc idea suppliciorum tantam cordi ejus tristitiam intulit, ut ad mortem usque adactus fuerit, et anima ejus sepulchro appropinquaret: *repleta est malis anima mea, et vita mea inferno appropinquavit* (Ps. 87). Si coram magno quodam speculo te sistas, tui ipsius speciem exprimit, teque talem tibi exhibebit, qualis ipse coram illo fueris: si coram illo ambules, te in illo ambulantem videbis; si sedeas, sedentem; si manduces, manducantem; si rideas, ridentem; et si fleas, flentem. Christus autem in essentia sua divina, quasi in

speculo mirabili, cuncta videbat, quæ toto passionis tempore sibi eventura erant. In hoc speculo seipsum videbat, nunc flagellis cæsum, nunc spinis coronatum, nunc Barabæ postpositum, nunc cruci affixum, et nunc lancea percussum: variæque illæ animo ejus insitæ suis passuri imagines, terrorem, dolorem, tantanque animæ ejus causabant afflictionem, ut mirum sit, quod ob nimiam, quam patiebatur tristitiam, animam non efflaverit. Quamquam vero præ tristitia et afflictione, qua gravabatur, Christus mortuus non sit, ad ultimas tamen morientis angustias reductus est; ac præ nimio, quo angebatur, mœrore sudorem emisit sanguineum: *et factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram* (Luc. 27, 44). O immensitatem doloris, quo Christus ad extremum vitæ et mortis conflictum deductus est! O afflictionem pene infinitam, qua Christus jam pene exanimis sudore sanguineo totus madet, ita ut sanguis ex omnibus corporis partibus manans usque ad terram diffluat: *sanguinis decurrentis in terram*. Contemplamur pretiosum sanguinem e Christi corpore fluentem, et ex sudore illo sanguineo quanta fuerit Christi afflictio investigare pertentemus. Adiuventum præbebit S. Bernardus, qui de hoc sudore disserens, ait Christum sanguineas lacrymas ex omnibus corporis partibus emisisse: *non solis oculis, sed quasi membris omnibus flevisse videtur*. Ille vere *plorans ploravit in morte, et lacrymæ ejus in maxillis ejus*. Ille, inquam, *plorans ploravit*; id est largiter et fusa ploravit: non ab oculis solum ambobus, ab omnibus præterea corporis partibus ac ab omnibus poris sanguineas lacrymas fudit, quæ usque ad terræ superficiem abunde flebant. Heu! quantus ille dolor; quanta hæc afflictio, quæ Christum ad fletum provocat, quæ totum corpus ejus in oculos flentes transmutat, et quæ eum ad sanguineas lacrymas e toto corpore fundendas cogit. Lacrymæ quæ ab oculis emittuntur, interioris afflictionis signa esse solent; et quo uberior et amarioris sunt lacrymæ, eo gravior personæ flentis æstimatur tristitia. Quanta ergo Christi fuit tristitia; *Christi*, inquam, qui non solis oculis, sed omnibus corporis sui membris flevit? *Christi*, et cujus cor-

pore sanguinæ manarunt lacrymæ? *Christi*, cujus sanguineæ lacrymæ ita uberes exiterunt, ut usque ad terram fluxerint? Certe tunc tantus Christi fuit dolor, tanta ejus exitit afflictio, ut nulla major sentiri aut excogitari possit. Unde ipse per prophetam suum omnes interpellat homines, et ab iis postulat, ut serio attendant, et sedulo scrutentur, an quis unquam tanta, quanta ille tristitia confectus sit: *o vos omnes, qui transitis per viam, attendite, et videte, si est dolor sicut dolor meus* (Thr. 1, 10). Quasi dicat, dolorem et mœrorem suum omnem alium dolorem et mœrorem superare, nec alium majorem excogitari posse. O Christe Salvator, magna sane est velut mare contritio tua; non parva vel mediocris, sed nimia est afflictio tua: *afflictus sum et humiliatus sum nimis* (Ps. 37, 9). Doce nos, queso, cur tanto cum excessu affligi et tristari volueris? Scio, o Domine, hanc tristitiam in te non fuisse necessariam aut involuntariam, ita ut rationis et voluntatis imperium in te præveniret, sicut in nobis fieri solet, cum aliquid molesti nobis accidit: hæc etenim tristitia fuit libera, et a te libere assumpta: tristatus es, quando voluisti, sicut voluisti, et quantum voluisti: cur ergo tantam voluisti sustinere tristitiam? Tantam sane Christus tristitiam experiri voluit, quia pro omnibus simul omnium hominum peccatis doluit et tristatus est: *Doluit*, inquit Doctor Angelicus, *pro peccatis omnium aliorum, qui dolor excessit omnem dolorem cujuscumque contriti, quia pro omnibus peccatis simul doluit, juxta illud Isaie* (53, 4), *vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit* (3 p. q. 46. a. 6). Anima Christi in Deo videbat furta, adulteria, homicidia, sacrilegia, aliaque omnia et singula peccata omnium et singulorum hominum, qui ab Adam fuerunt, sunt et erunt usque ad finem mundi. Hæc omnia Christus, quasi propria essent, in se luenda et expianda suscepit, ut pro iis Deo offenso satisfaceret: itaque ponderata Dei offensi majestate ac singulorum scelerum gravitate, pro illis dolorem summum elicit, perinde ac si illa ipse perpetrasset. Commensurare voluit dolorem suum peccatis hominum, quorum multitudinem nimiamque malitiam perspicimus, de iis dolorem concipere voluit

summum et nimium. Ecce cur usque ad mortem tristatur Christus: tristatus est quia voluit; non coacte et involuntarie, sed *volens contristatus est* (Damas. *de fide* 3, 23). Tristari autem voluit pro omnibus omnium hominum peccatis, ut tristitia et dolore suo illa expiaret. Non ergo alibi; in temetipso quæras tristitiæ Christi causam; turpe enim illud crimen, quod in mediis noctis tenebris perpetrasti; adulterium illud quo animam tuam fœdasti; tot furta, tot blasphemias, tot calumnias, totque alia horrenda et immania scelera, quibus Deum offendisti, hæ sunt causa tristitiæ Christi. Tu ipse es qui Christum afflixisti. O homo, sicine Christo factori, benefactori et Salvatori tuo tristitiam inferis? cur potius illi placere et solatium afferre non conaris? Ille pro peccatis tuis dolet, cur tu pro tuis non dolebis peccatis? Dolet ille, doleas et tu; flet ille, fleas et tu; et in amaritudine animæ tuæ a Deo veniam supplex postula. Missus est ad eum Angelus consolator: *apparuit autem illi Angelus de caelo confortans eum* (Luc. 22, 43). Esto et tu Christi consolator; utque illi placeas, tua in temetipso dele crimina. Desine perverse agere, pœnitentiam age, convertere ad Dominum Deum tuum; et super te pœnitentiam agente gaudium erit in corde Christi, et in toto cœlo. Petebat a Patre Christus, ut ab ipso transiret calix passionis: *transeat a me calix iste*. Jam autem a te postulat, ut ab ipso ad te transeat; ut ab ipso innocente ad te reum et scelerosum migret amarissimus ille calix doloris et tristitiæ, quem ille primus hausit: a te petit, ut dōleas de peccatis illis quæ perpetrasti, et pro quibus delendis tantam ipse tristitiam perpessus est: doli suo tuum addi desiderat. Tristis ergo sit anima tua usque ad mortem; dolore maximo conteratur cor tuum ob peccata, quæ in Deum perpetrasti; exitus aquarum deducant oculi tui; sit tandem in te, sicut et in Christo patiente, excessus afflictionis; *cujus interim meditare alium excessum, nempe excessum humilitatis*.

II PARS.

In Christo patiente fuit excessus humilitatis.

Christus non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: ille et Pater æternus unum sunt; et ratione unionis hypostaticæ ipse cum Patre et Spiritu Sancto est æternus, immensus, summe sapiens et in omni perfectionis genere infinitus: Ipsi propterea summus honor, summa reverentia, summusque cultus debebatur, ac coram illo flectendum omne genu, cælestium, terrestrium et infernorum. Ipse tamen cujus magnitudinis non est finis, cujus gloria replet orbem, usque ad excessum in passione se humiliavit: *ego autem humiliatus sum nimis* (Ps. 115, 1). Contemplamini, quæso, illum, *cum* a Juda pretio vilissimo venditur; *cum* a militibus ad eum tamquam ad latronem euntibus apprehenditur: *cum* ut reus ad urbem Jerosolimitanam ducitur: *cum* judicandus coram pontificibus sistitur: *cum* alapis a pessimis viris percutitur; *cum* Barabbæ postponitur: *cum* illuditur, flagellatur, spinis coronatur, et crucis patibulo affigitur: ac serio ponderate, quot tunc opprobria, quot derisiones, quot iniquas accusationes, quot improperia, quot blasphemias æquo animo sustinuerit, et paulisper saltem intelligitis illius nimiam et incomprehensibilem extitisse humilitatem, quodque tunc præ nimia humilitate se vere exinaniverit: *semetipsum exinanivit* (Phil. 2, 7). Non ab uno dumtaxat, vel ab altero Christus passionis suæ tempore despicitur: verum ab amicis et inimicis, a Judæis et Gentilibus, a magnatibus et a vili plebecula, a Scribis et Phariseis, a regibus et pontificibus, ac fere ab omni personarum genere. *Despectus* tunc fuit a Juda, quem in Apostolum elegerat, et quem ut amicum diligebat, cum ab illo sit venditus pretio vili: *despectus* est a Petro Apostolorum principe, cum ab eo pluries negatus fuerit: *despectus* est ab aliis discipulis, cum eo relicto fugerint: *despectus* est a militibus, cum ab eis captus fuerit ut

latro, et tanquam malefactorum pessimus: *despectus* est ab Anna, qui licet Christi servus esset, iudicem tamen ejus se constituit: *despectus* a domesticis pontificum, qui eum depalmarunt, irriserunt, et tota nocte ludibriis et opprobriis affecerunt: *despectus* est ab Herode, qui eum, ut stultum, alba veste indui jussit: *despectus* est a vili populo, qui cum Barabbæ postposuit, eumque cruci affigi postulavit: *despectus* tandem est a Pilato, qui licet eum innocentem agnovisset, illum tamen flagellari voluit ut vilem homuncionem, spinis coronari ut regem imaginarium, et crucifigi ut gravium criminum reum. O Christe Salvator, cur tot opprobria, totque derisiones a tot diversis servis tuis pati dignaris? Cur non Patrem rogas, ut legionem mittat Angelorum, qui hos nominis et gloriæ tuæ contemptores dire plectant, interimant et totaliter destruant? Cur tu infinita quo polles potentia eos omnes ad nihilum non redigis? Hoc sane posset Christus; et hoc facillime fecisset, si voluisset: e contra despici amat humilitatis magister et doctor. Non enim injuriis sibi factis exacerbatur, et ad vindictam provocatur: quinimo eo mitiorem et humiliorem se exhibet, quo magis ab inimicis despicitur et vilipenditur. Humiliat se Christus non solum ut leves quasdam injurias benigne perferat, verum, ut ait Origenes, *humiliavit semetipsum usque ad palmas, usque ad confusionem spiritamentorum et flagellorum*. Adde, quod ita se humiliaverit, ut quascumque injurias, quævis opprobria, omnimodas irrisiones et quæcumque ludibria ab omni hominum genere non solum libenter, sed et ardentem devoraverit. O infandam hominum malitiam, qui regem Angelorum et creatorem omnium entium ita despexerunt! O portentosam etiam Salvatoris humilitatem, qui derisionibus, opprobriis, calumniis et ludibriis saturari voluit! Despectus ab omnibus etiam, ut perpendit Doctor Seraphicus (Serm. 6 in Paras.), in omnibus locis despicitur et contemptui habetur Christus. *In horto*, ubi ligatur ut homo gravium criminum reus: *in domo Annæ*, ubi ab impudentissimo ministro alapa ceditur: *in atrio Caiphæ*, ubi conspuitur: *in hospitio Herodis*, ubi illuditur: *in prætorio*

Pilati, ubi flagellatur, Barabbæ postponitur, et inique condemnatur: *in via ad montem Calvarie*, ubi crux ab eo baulatur: *in ipso Calvarie monte*, ubi cruci medius duos inter latrones affigitur. Heu! Domine, cur tot in locis te despici pateris? in omni loco dominationis tuæ tibi debetur omnis honor et gloria: cur ergo te ubique contemni, despici et contumeliis affici sinis? Hoc vult Christus, ut ubique humilitatem doceat, et ubique profundioris humilitatis exempla præbeat. In horto Gethsemani, in domo Caiphæ et in aliis locis sperni et despici elegit, ut exemplo suo humilitatem ubique predicet. O mirandam Christi humilitatem! Quam adhuc majorem fuisse censebit qui animadvertet, quod ipse in plerisque perfectionibus suis contemni voluerit. In divinitate quidem illum inimici contempserunt, cum illum esse Deum negaverunt: *tu homo cum sis, facis teipsam Deum* (Joan. 10, 33). In regia dignitate, cum illum ut regem agnosceret noluerunt; *non habemus regem, nisi Cæsarem* (Id. 19, 15). In sapientia, cum eum insanæ et stultitiæ accusarunt, dicentes: *dæmonium habet et insanit* (Id. 10, 20). In doctrina, cum eum scientia et artibus suis populos fallere et seducere dixerunt; *seductor ille*. In probitate vitæ et in morum sanctitate, cum illum blasphemum vocarunt; *blasphemavit; quid adhuc egemus testibus? ecce nunc audistis blasphemiam* (Math. 26, 65). In gratia, seu potentia miraculorum, cum illum in nomine Beelzebub dæmonia ejicere asseruerunt; *in Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia* (Luc. 11, 15). In pulchritudine corporis, cum corpus ejus flagris dilaniarunt, ac spinis, clavibus, aliisque immanissimæ sævitæ instrumentis ita deformarunt, ut nulla superesset ei species, nullusque decor; *non est species ei, neque decor* (Isa. 53, 2). In fama tandem, cum eum conviciis, calumniis, omnibusque modis denigrare conati sunt, ac nomen ejus de hominum memoria delere; *eradanus eum de terra viventium et nomen ejus non memoretur amplius* (Jerem. 11, 19). O excessum humilitatis Christi, qui in omnibus gloriæ titulis quibus emicat, despici et contemni vult. S. Bernardinus Senensis in Christo patiente abyssum et excessum hu-

militatis ex septemplici capite auspicatur. *Primo* ex derisione; qui enim est rex Angelorum et cui summa debetur reverentia, factus est ludibrium impiorum, et quasi pila derisionis eorum, qui illi illudentes, eum ad alterutrum mittebant. Nam Annas misit illum ad Caiphā, Caiphās ad Pilatum, Pilatus ad Herodem, et Herodes remisit eum Pilato, ac ubique in supradictis locis atque in itineribus derisus est. *Secundo* ex flagellatione; rex enim cœlorum ab iis, tamquam vilis servus, spoliatus et dirissime flagellatus est. *Tertio* ex coronatione; eum enim in derisum purpura induerunt et spinis coronarunt, quasi rex esset stultorum et iniquorum. *Quarto* ex nuditate; nam in cruce totaliter nudus crucifixus est. Quanta autem ignominia fuit, Filium Dei, quem adorant Angeli, in cruce nudatum ab omni populo videri absque ullo velamine, quod nec viro cuique, quantumvis sceleroso, lex denegabat. *Quinto* ex crucifixione: hoc etenim erat suppliciorum turpissimum, ad quod illum condemnarunt, ut illum omni populo contemptibilem redderent. *Sexto* ex blasphematione; portentose enim sunt blasphemie, quas alta voce contra Dominum deficientem, morientem et pendentem in ligno, ac toto corpore sanguine defluentem impiissime ejaculati sunt. *Septimo* ex confusione; quanto enim quis in gloria sublimior tanto ejus confusio efficitur major. Quanta ergo fuit confusio Christi, cujus dignitas erat suprema et sublimitas summa? Quæ confusio, inquit S. Bernardinus, quod homo tam nobilis naturæ, tam speciosæ formæ, tantæ sapientiæ, tantæ in miraculis faciendis potentiæ, tantæ famæ, tantæ sequelæ ac tantæ gloriæ, taliter fuerit derisus, tam dire flagellatus, afflictus, spinis coronatus, totus nudatus, tam atrociter cruci affixus, ad omnium spectaculum in cruce levatus et tam crudeliter blasphematus! Quis quanta tunc fuerit Christi confusio exprimere valeat? quis concipere possit, quanta Christi talia demisso animo patientis fuerit humilitas? Certe maxima et nimia fuit Christi patientis humilitas. Quæ magis adhuc elucescet, si eam opponamus honori, quo paucis ab hinc diebus affectus fuerat in urbe Jerosolyma: tanto enim cuique durius est despici et con-

temni, quanto antea exaltatus et honoratus fuerat: nam, ut omnes fatentur, cum gloria in ignominiam vertitur, et cum quis post susceptos honores statim deprimitur et ad ignominias declinat, hoc illi molestius et confusibilis esse solet. Vide ergo quantus ei honor exhibitus in die Palmarum, simulque considera quanta ignominia mox affectus fuerit in die passionis. *In die Palmarum* cives Jerosolymitani ei personaliter obviam venerunt, eumque in Jerusalem deduxerunt; in die vero passionis iidem cives illum ut latronem apprehenderunt, Barabbæ postposuerunt, et de eadem civitate eiecerunt. *In die Palmarum* eum laudaverunt et honoraverunt clamantes, eum esse benedictum, salvatorem et regem Israël; in die passionis eum salvatorem et regem esse negaverunt: ac eum irrisionibus, impropriis et blasphemis lacesserunt. *In die Palmarum* Jerosolymitani cives, scindentes ramos palmarum et olivarum, flores et folia sternebant in via, ut ipsi honorem impenderent; in die vero passionis non palmas videt Christus, sed virgas; non flores, sed spinas; non folia, sed clavos; non ramos, sed crucem. *In die Palmarum* ut Christum Jerosolymitani cives honorarent et glorificarent, propriis se exuebant vestimentis, ea sternebant in via, illaque vilis animalis, cui insidebat Christus, pedibus submittebant; in die vero passionis, qui propriis antea se vestibus exuerant ut Christum honorarent, illum vestimentis ejus spoliant; et insuper in derisionem illius nunc purpura, nunc veste alba illum induunt: nunc oculos ejus velant: nunc faciem ejus pugnis et palmis percutiunt, nunc eam sputis pollunt. En quomodo gloria conversa sit in dedecus: en quanta extiterit Christi humilitas, qui post susceptos multos honores in die Palmarum, voluit in die passionis contemni, despici, derideri et contumeliis horrendis affici. Discamus, fratres, discamus a tanto Doctore humilitatem. Ab illo obedientiam, ab illo patientiam, ab illo charitatem, ab illo omnes virtutes discere possumus; at præcipue humilitatem. Licet enim in hunc mundum venerit, ut nos omnis virtutis viam doceret, se tamen humilitatis Doctorem præsertim exhibet, dicens: *discite a me, quia*

mitis sum, et humilis corde. In horto Gethsemani, in domo Caiphae, in prætorio Pilati, in monte Calvariae et in aliis locis, in quibus passionis mysteria adimpleta sunt, excessiva nobis humilitatis præbet exempla et ubique exemplis suis clamat, ut humiliari discamus: *discite a me, quia mitis sum, et humilis corde* (Mat. 11, 29). O viri elati, humilitatis Doctorem audite! o homines superbi, in faciem et in exempla Christi respicite. Ab illo discite humilitatem, et quanto majores, quanto meritis potiores, quanto dignitate eminentiores estis, eo et humiliores estote; *quanto magnus es, humilia te in omnibus* (Eccl. 3, 20). Durum vobis est aliis subitici? respicite Christum, qui licet Deus et omnium Dominus esset, vilibus tamen creaturis subdi voluit. Durum est levia quedam convicia æquo animo tolerare? Videte Christum, qui opprobria, convicia et contumelias quascumque hilariter pertulit, ut vos humilitatem doceret. Durum vobis ab inimicis percuti, et ad mortem quæri? Spectate Christum, cui ab hostibus flagellari, spinis coronari, conspui et crucifigi placuit, ut ab illo disceretis humilitatem. Discite ergo superbiam fugere, et humilitatem sectari exemplo Christi, cujus vidistis excessum humilitatis, *cujusque oportet adhuc intueri excessum amoris.*

III PARS.

In Christo patiente fuit excessus amoris.

Semper Christi in homines charitas innotuit: verum in passione latissime patuit; tunc enim quot suscepit vulnera, tot aperuit ora ad suum in nos amorem prædicandum: ac certe, ut ait sanctus Bernardus, *clamat crux, clamat clavus, clamat vulnus, quod nos vere dilexit Deus.* Hæc quidem omnia clamant, quod Christus in passione nos dilexerit. Re quidem vera nulla necessitate cogente, voluntarie, libere et ex ardente, quo in nos fervebat amore, flagellis cædi, spinis coronari, cruci affigi, aliaque passionis tormenta perferre dignatus est. Non enim

Judæi solum manus ei violentas intulerunt; amor ipse fuit minister et carnifex a quo ligatus est, ad præsidēs perductus, flagellis cæsus, spinis cruentatus, in crucem actus, ac lancea perforatus. Hæc omnia pati voluit ob nimium erga nos miseros amorem, et ut *per vulnera carnis paterent viscera charitatis* (S. Ber.). Quærunt nonnulli, cur Christus in hortum, initium passioni daturus, recesserit? cur denudari, flagellari et capiti suo spineam coronam imponi voluerit? cur vulnerari, cruci affigi, et innumera tormenta sustinere concupiverit? Unica responsione his omnibus quaestionibus satisfieri potest, dicendo, quod hæc omnia fecerit, et passus sit ob incomprehensibilem et nimium amorem in homines: *in hac magnitudine passionis, magnitudo consideretur amoris* (S. Bern. de pass. c. 4). O quam fulget, o quam in passione ardet Christi charitas! Ibi certe commendat Christus charitatem suam in nobis. Si enim pro amico, pro homine pro et virtute prædico quis vix mori velit, quanta fuit Christi charitas, qui pro hominibus ingratis, pro peccatoribus obduratis, pro servis impiis, et pro inimicis infensissimis flagellari, conspui, et dirissimam mortem obire voluit? Hæc vere nimia Christi erga nos charitas: *propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos* (ad Eph. 2). Vere nimia est, inquit S. Bernardus, hæc Christi charitas in se considerata, quia *mensuram excedit, modum superat, plane supereminet universis.* Vere nimia, si inspiciamus personam quæ patitur, Christum scilicet, qui unicus æterni Patris Filius est; qui immensus, æternus et infinite perfectus est, qui Rex regum et Dominus dominantium est. Vere nimiam se prodit etiam Christi charitas, si spectentur illi pro quibus patitur; scilicet homines peccatores, superbi, elati, ingrati, terrenis affixi, coelestium contemptores, carnales, ad omne bonum inepti, et ad omne malum proclives: certe nimia est Christi charitas, quod pro hujusmodi hominibus pati et mori voluerit. Major charitas hæc censetur, quod quis pro amicis sanguinem fundere et mori velit; *majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis* (Joann. 15, 13). Charitas Christi nimia, excessiva et major

maiore alia quavis charitate fuit, quia non pro amicis solum, verum et pro inimicis, pro peccatoribus, imo et pro persecutoribus suis pati et mori dignatus est: *Christus pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis* (1. Pet. 3, 18). Si potentissimus quidam monarcha viles quosdam homines ad triremes damnatos, vel sub dira Turcarum servitute gementes, ex mera sua bonitate, ingenti pretio redimere vellet, magnus sane ejus in illos censeretur amor: si autem non solum pecunia, etiam suo sanguine illos emeret, major adhuc ejus esset amor; imo et nimius; nec enim aliquis eum nimis vilia illa mancipia dilexisse non censeret. Quanto potiori jure nimia Christi in homines dicenda est charitas? Nimia sane est? cum ipse coeli et terræ monarcha pro hominibus peccatoribus, pro hominibus indignis et ingratis, sub demonis servitute gementibus, flagellari, spinis coronari, et in probroso crucis patibulo mori voluerit. Ecce nimiam et in æternum prædicandam Christi charitatem, quam Deus in nobis commendat; *Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est* (Rom. 5, 9). Hæc est nimia et excessiva illa Christi charitas, de qua specialiter loquebantur Moyses et Elias in monte Transfigurationis: *dicebant excessum, quem completurus erat in Jerusalem* (Luc. 9). Quæ verba evolvens S. Thomas a Villanova, clamat Christum nos amasse cum excessu, et ultra omnem numerum et mensuram. « O vere, inquit, excessum maximum! o ecstasim potentissimam! Excessisti metas omnis rationis et intellectus, Domine, in Jerusalem. Supra modum in me amando excessisti, Deus meus. Omnia in numero, pondere et mensura fecisti, sed sine numero, pondere et mensura me amasti. In hoc redemptionis nostræ opere nullus est numerus, nulla est custodita mensura, sed prorsus excessus nimius et nimietas excessiva. In omnibus alioquin moderatus et mensuratus: in solo amore fuisti nimius. An non nimietas grandis, an non excessus nimius, ut Deus moriatur pro homine? pro opere suo conditor? creator pro creatura; o ecstasim exuberantis amoris! ferventis charitatis excessum (Serm. de Transf.) »

Ut autem melius excessum charitatis Christi patientis concipias, perpende interminatas altitudinis, latitudinis, longitudinis et profunditatis ejus dimensiones. Charitatis Christi patientis tanta fuit altitudo, ut omnem supergressa celorum altitudinem, ad ipsa pervenerit æterni Patris viscera, illumque adversus homines iratum placaverit. Tanta ejus fuit latitudo, ut se extenderit ad omnes penitus homines, etiam inimicos et persecutores, pro quibus omnibus oravit et passus est. Tanta longitudo, ut ad ultimum usque vitæ exitum nos ardentem amaverit. Tanta profunditas, ut nec cogitatione percipi possit, quantus et quam altus Christi erga homines amor extiterit. O portentosum amoris Christi erga homines excessum! In eo fuit excessus amoris constantis, quia qui ab æterno nos dilexerat, dilexit et nos usque ad extremum vitæ suæ terminum. In eo fuit excessus amoris voluntarii, quia cum posset non mori, pro nobis voluntarie et libere mortuus est. In eo eluxit excessus amoris liberalis, quia cum unica pretiosissimi sanguinis sui stilla, imo et unico voluntatis suæ actu posset nos redimere, pro nostra tamen salute totum sanguinem in flagellatione, in coronatione, et in cruce fundere dignatus est. In eo apparuit excessus amoris patientis, quia dirissima supplicia et mortem acerbissimam pro nobis per tulit. In eo emicuit amoris singularis, quia ita pro omnibus mortuus est, ut et pro singulis ac pro quolibet mortuus sit; *qui dilexit me et tradidit semetipsum pro me* (Galat. 2). O incomprehensibilem amoris Christi excessum! o amorem omni amore majorem! Tu vero, homo, « tantum Christi amorem quo amore compensabis? Tantos in te benevolentie fructus quo officio comparabis! Quidquid in ejus obsequium erogaveris, parum est; quidquid in ejus servitum impenderis, minus est; nec si animam dederis, aut sanguinem fuderis, compensabis » (S. Chrys. in Joan.). Verum est, quod si millies pro Christi gloria mortem obires et sanguinem funderes, nondum amore quo te persecutus est, digne compensares: jamvero a te tanta non exigit Christus. Vult solummodo, ut amantem ames, et amori amorem reddas. Excessu amoris quo te dilexit, voluit tantum ad recipiendum amorem te excitare et

attrahere. Dum enim nos tanto cum excessu amavit, dumque nobis ingratis et inimicis benefecit, carbones super caput nostrum congesti, ut ei reciprocum amorem rependere cogamur. Oderant primo Josephum fratres, ita ut nec ei quidquam pacifice loqui possent, et ideo eum venderunt, eumque perdere decreverunt. Verum postea mire sibi eorum amicitiam conciliavit Joseph: princeps etenim Ægypti factus, eos ad sui amorem allexit oblivione injuriarum, blanditiis, osculis, amplexibus, lacrymis, suspiriis, epulis et continua eorum sustentatione: *osculabatur singulos, et per singulos flebat, et irriguis lacrymis paventium colla perfundebat; itaque odium fratrum lacrymis abluebat* (D. Aug. ser. 83 de temp.). Externis his amicitiae signis Joseph fratrum iram placavit, et eorum sibi amicitiam conciliavit. Unde in amorem ejus fratres deinde exarsere, de irrogatis ei injuriis dolere, ac ab eo veniam enixe petiere, palamque protestati sunt, se in posterum addictissimos ejus servos futuros: *veneruntque ad eum fratres sui et prout adorantes in terram, dixerunt; servi tui sumus* (Gen. 50, 18). Videte, fratres, quanta fecerit Joseph, ut ad sui amorem fratres alliceret. Verum quanto majora amoris signa Christus nobis præstitit! non solum flevit super nos, vel panem nobis materialem dedit, sicut Joseph; tanto nos excessu dilexit, ut pro nobis flagellari, spinis coronari, cruce alligari, et in cruce mori voluerit. Quis ergo tantum amorem amore non compensabit? quis non amabit Christum, qui tantopere nos amavit? O homo, si non sis totaliter insensibilis, amabis Christum, qui tanto te affectu, tantoque excessu dilexit. Ama illum, ita ut adversus illum non pecces, illumque virtutibus et bonis operibus honorare contendas: ama illum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, et ex totis viribus tuis: ama eum super omnia. Et ut ejus amore magis accendatur cor tuum, respice ejus effigiem, quam oculis tuis objicio. Amor in cordibus nostris magis accenditur, cum objectum amabile nobis contemplandum offertur; ideo ut in cordibus vestris magis ardeat amoris ignis; oculis et mentibus vestris Christi crucifixi imaginem objicio. Ecce, o homo peccator, Christum tuum: ecce

illum in quo tantus afflictionis, humilitatis et amoris excessus eluxit. Vide et devote contemplare hanc Christi pro te morientis et mortui effigiem: vide caput ejus dirissimis spinis coronatum, os ejus amarissimo felle potatum, manus et pedes clavis perforatos, latus dira transfossus lancea; ac totum corpus acerbissime oruentatum. Vide Christum cruce affixum, et ab eo pete, quis faciem ejus deformarit, quis caput spinis coronarit, quis totum corpus ejus dilaniarit, quis illum crucis patibulo alligarit; respondebit, quod hæc omnia fecerit amor tui, quodque hæc omnia passus sit, quia te amavit. Ama ergo amantem te; ama pro tui amore tam gravia patientem. Vide in capite, in manibus, in pedibus et in latere Christi, characteres amoris ejus erga te; ibi lege, quantus ejus in te fuerit amor, et identidem protestare, te in posterum eum amaturum super omnia. Dic ei ex imo cordis tui: *diligam te*, Domine, ardentem; *diligam te* constanter; *diligam te* plusquam me, et nihil amabo, nisi te, aut propter te. Dic ei: quis mihi det, ut amem te amore perfecto? quis mihi det, ut amore amoris illius moriar, qui amore amoris mei mori dignatus est? Domine, vivere et mori volo pro te; fac ut ardeat cor meum illo charitatis igne et in hoc mundo, et in celo. Amen.

DOMINICA PASCHATIS.

DE CHRISTI RESURRECTIONE.

Surrexit, non est hic (Marc. 16).

Felix et veneranda plurimum ista dies, in qua Redemptor noster inaudito hactenus stratagemate, de morte, de sepulchro et de inferno triumphavit.

*Salve festa dies toto venerabilis ævo,
Qua Deus infernum vicit, et astra tenet.*

(Lactant. Firm.).

Fortunatissima ista dies, in qua Christus Dominus post tri-duum voluntariæ mortis somnum, tandem ad immortalem et gloriosam vitam surrexit. Felix supra modum, et beata ista dies, in qua Salvator mundi cœlestem misit spiritum, ut hominibus se resurrexisse annuntiaret: *surrexit, non est hic*. Tristes maxime erant Apostoli de nece sui Domini; gravi corda eorum conficiebantur mœrore; imo de futura ejus resurrectione aliquatenus dubitabant; quapropter ineffabili superfusi sunt gaudio, cum eum resurrexisse didicerunt. Gavisi sunt Apostoli, gavisa est Maria, gavisæ sunt piæ illæ mulieres, quæ ad Christi sepulchrum se contulerant, et gaudere debent omnes fideles, qui solemnem Resurrectionis Dominicæ diem recolunt: utpote quia Christi resurrectione fides nostra stabilitur, spes firmatur, charitas augetur, ac mirabile resurrectionis spiritualis exemplar nobis proponitur. Gaudete ergo, iterum dico, gaudete, quia surrexit Dominus. Atque ut gaudium vestrum sit plenum, admirabilis resurrectionis Christi mysterium probemus, expendamus, et ex eo ad morum nostrorum emendationem salutaria documenta celicimus. *Regina cœli letare.*

Christi resurrectionem perpendo respectu Judæorum, Ari-anorum et Catholicorum. *Judæi* Christum a mortuis surrexisse negant, fidem præbentes dormitantibus custodibus, qui, accepta pecunia, evulgarunt e sepulchro ablatum ab ejus discipulis; *Ariani* eum vere resurrexisse, non tamen eum Deum esse credebant; multi ex *Catholicis*, qui Christum esse Deum ac vero resurrexisse firmissime tenent, tali resurrectione ad mores suos melius et perfectius componendos non excitantur. Falluntur Judæi, quia Christus surrexit vere, nec de resurrectione ejus aliquis est dubitandi locus. Falluntur Ariani, quia Christus est Deus, et ipsum esse Deum, ipsa ejus resurrectio clarissime testatur. Falluntur Catholicis qui Christi resurrectione meliores non fiunt, quia Christus in resurrectione sua iis præclaram a peccatis

surgendi et recte vivendi normam præbet. Hæc omnia plenissima certitudine nituntur et sole clariora elucent; igitur fidenter assero Christi resurrectionem esse dogma, argumentum et mysterium; *dogma* quidem verissimum, de quo dubitari non potest; *argumentum* fortissimum, quo Christum esse Deum perspicue probatur; et *mysterium* grande, quo ad mores nostros recte componendos erudimur. Christi resurrectio 1. *est dogma*, quo nullum clarius in sacra Scriptura probatur; 2. *est argumentum*, quo ad probandam Christi divinitatem nullum fortius invenitur; 3. *est mysterium*, quo ad morum correctionem nullum aptius videtur. En tres hujus concionis partes.

I PARS.

*Christi resurrectio est dogma, quo nullum clarius
in sacra Scriptura probatur.*

Inter omnia sublimia et recondita fidei nostræ dogmata Christi Domini resurrectio usque adeo admiranda est, ut captum omnem Judæorum, Gentilium, et antiquorum Philosophorum exsuperarit. Unde cum Paulus apud regem Agrippam et proconsulem Festum de ea agere suscepit, insanus estimatus est, et cum Athenis de ea sermonem habuit, nugivendus, blatero, verborum seminator, magus, ariolos et novorum dæmoniorum annuntiator appellatus est. Nec mirum, cum et ipsi apostoli piis mulieribus Christum resurrexisse nuntiantibus vix crederent et deliramenta esse putarint, quæ de Christi resurrectione dicebant: *visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista et non crediderunt illis* (Luc. 24, 11). At Christus tot modis, totque argumentis se resurrexisse probavit et manifestavit, ut de ejus resurrectione nullus dubitandi locus superesse possit. Pollicitus erat Christus, se tertia post mortem die resurrecturum: et ideo Judæi ne deciperentur, vel ut resurrectionem ejus impedirent, aut celarent, supra tumulum ejus, grandem, gravem, nec facile mobilem posuerunt lapidem, quem urbis

signaculo sigillarunt, et quasi hæc minime sufficerent, militum cohortem delegarunt, ut sic opertum et sigillatum sepulchrum sedulo custodirent. Quid autem possunt homines adversus Christum Dominum? vix tertia ab ejus morte dies lucere cepit, beata ejus anima e limbo egrediens ad sepulchrum properavit, ubi corpus suum assumpsit, animavit et vivificavit: moxque Christus inde gloriosus migravit. Tria autem tunc facta sunt, quæ ipsum vere resurrexisse probant: 1. *Terre motus factus est magnus* (Matt. 28, 2), ut eo excitarentur custodes, et resurrectionis Christi testes fierent: 2. Angelus de cælo missus sepulchri revolvit lapidem, non ut e sepulchro exiret Christus, qui sepulchro clauso jam surrexerat, sicut clauso Virginis utero natus erat, sed revolvit lapidem Angelus, ut custodes et alii quilibet videre facile possent, Christum jam surrexisse: *non putemus Angelum idcirco venisse, ut aperiretur sepulchrum Christo Domino resurgenti: sed postquam Dominus resurrexit, indicasse quid factum est, et sepulchrum vacuum revolutione lapidis ostendisse* (D. Hier. ep. ad Hedip. q. 75): 3. Idem Angelus Christum surrexisse nuntiavit: piis enim mulieribus, quæ ad sepulchrum venerant, ut Christi corpus ungerent, dixit: *Jesum queritis crucifixum, surrexit, non est hic*.

Ecce primam pro resurrectione Christi rationem, quæ adhuc validior et efficacior videbitur, si inspiciamus quæ intra sepulchrum inventa sunt: cum enim, in invitante angelo, piæ mulieres sepulchrum intraverint, nil in eo repererunt præter linteamina, quibus Christi corpus involutum fuerat. Attonitæ simul et lætantes, Jerosolymam confestim adierunt, ut discipulis lætum resurrectionis Christi nuntium afferrent. Quarum verbis fidem detrectantes illi, ut an quæ dicebant, vera noscerent, ad sepulchrum ecurrerunt, ubi visis dumtaxat linteaminibus, simul cum mulieribus Christum resurrexisse, nihilque aliud præter linteamina in sepulchro ejus vidisse testati sunt. Gravia quidem sunt hæc testimonia ad asserendam Christi resurrectionem: gravius tamen et validius videtur testimonium datum ab inimicis nostris, seu a custodibus sepulchri: ipsi enim

qui ex terramotu, et ex angeli aspectu confertit fuerant, excusso tandem metu, Jerosolymam se contulerunt, ubi quæ viderant et audierant, sincere enarrarunt. Quibus auditis, tota commota est synagoga, ac coacto concilio, vocati sunt custodes, qui palam dixerunt qua hora Christus surrexerit, sub qua figura angelus apparuerit, quomodo lapidem e sepulchro revolverit, et quomodo in eo nil præter linteamina inventum fuerit: *quidam de custodibus venerunt in civitatem, et nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia que facta fuerant* (Matt. 28, 11). Quis ad hæc de Christi resurrectione hereat? certe nec ipsi Judæi de ea amplius dubitarunt: eum vere surrexisse crediderunt; at diabolica adversus Christum accensi invidia, ut ejus resurrectio celaretur, *pecuniam copiosam dederunt militibus, dicentes: dicite, quia discipuli ejus nocte venerunt et furati sunt eum, vobis dormientibus* (Ib. v. 12). O malignam adinventionem! quomodo enim Christi corpus furati essent discipuli, qui homines pauperes, rudes, ac ita meticulosi erant, ut neque in hominum conspectum prodire auderent? quomodo discipuli, qui instante Christi passione, *eo relicto, fugerunt omnes*, tunc ausi essent adire et aperire sepulchrum, ac Christi corpus auferre in conspectu adversæ cohortis armatorum militum, qui custodiebant illud? hoc omnino fieri, credique nequit. Dicent forte custodes, quod ipsi tunc dormirent; si vero dormiebant, quomodo viderunt Christi corpus ab ejus discipulis auferri; *si dormiebant custodes, unde scire potuerunt, quis illum sustulerit de sepulchro?* Jamvero quomodo discipuli in hortum intrare, gravissimum tollere lapidem, et Christi corpus auferre potuerunt, quin aliquem ex custodibus excitarent? quomodo etiam factum, ut ablato Christi corpore, sola in sepulchro remanserint linteamina? quis credat quod fures, qui furta præcipites faciunt, plurimum immorati sint in solvendis et tollendis linteaminibus, quæ Christi corpori, tum a sanguine qui ab ejus corpore manabat, tum a myrrha qua aspersum fuerat, quasi agglutinata erant? Nemo certe id sibi suadebit. Ad hæc ut sapienter ratiocinatur D. Augustinus, nosse debentur Judæi quod imaginarii hujus furti non vigi-

lantes, sed dormientes testes adhibeant: *dormientes testes adhibes? vere tu ipse obdormisti.* Alia etiam ratione eos impugnat Augustinus, dicens: aut custodes illi dormiebant, aut vigilabant; si dormiebant, unde scire potuerunt, quis Christi corpus sustulerit? si vigilabant, cur non illud custodierunt, nec impediuerunt, ne Christi discipuli illud furarentur? His rationibus alia addi posse videtur: nempe quod plecti deberent custodes, si corpus Christi ablatum esset sive ipsis vigilantibus sive ipsis dormientibus; puniri enim deberent ob suam incuriam et negligentiam, non tamen iniuntur, imo datur illis *pecunia copiosa*: quis autem credat eos præmiari, quia male suo functi sunt officio, et quia non debite Christi sepulchrum custodierunt? O quam imaginaria ergo, et ridicula hæc Judæorum adinventio! o quam inutilis ad celandam Christi resurrectionem! cum contra illum resurrexisset evincat. Verum quid angelorum, mulierum, Apostolorum, et inimicorum testimonium inquirimus, cum testimonium Dei nobis præsto sit, et ipse Christus resurrectionem suam variis apparitionibus et argumentis asserat? *Præbuit seipsum vivum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apprensus eis.* Apparuit primo Magdalene Christus, et eodem fere tempore visus est ab aliis mulieribus, quæ ad sepulchrum se contulerant, ut ejus corpus ungerent. Ne autem pia mulierum credulitas testimonium earum suspectum redderet: apparuit etiam discipulis euntibus in castellum Emmaus; apparuit Petro et aliis apostolis; apparuit et quintæ discipulis simul quorum plurimi adhuc vivebant, cum D. Paulus primam ad Corinthios epistolam scripsit, id est circiter viginti quatuor annis post Christi Ascensionem. *Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc.*

Si una solum aut altera vice se manifestasset Christus, si uni tantum aut alteri apparuisset, aliqua extitisset ratio credendi apostolos et discipulos, qui adhuc rudes erant, ab inani quodam phantasmate fuisse deceptos. Qua de causa, ut ait S. Augustinus, quadraginta post resurrectionem diebus cum iis manere, usque pluries et pluribus se manifestare voluit, *ne tam ma-*

gnam resurrectionis miraculum, si eorum oculis cito subtraheretur, ludificatio putaretur. Diu ergo, pluries et pluribus apparuit Christus; neque solum iis apparuit, verum et illos allocutus est, iis se tangendum præbuit, coram illis inaccessit, et manducavit, prodigia in eorum gratiam operatus est, multa ex his quæ ante passionem fecerat, iis in memoriam revocavit, totque resurrectionis suæ testimonia iis dedit, ut ne unus ex iis de ea amplius dubitare potuerit. Verum est, quod Divus Thomas apostolos aliquandiu de Christi resurrectione dubitaverit, visusque mulieribus Christum resurrexisse asserentibus, nullam adhibuerit fidem. *Nisi videro, non credam,* aiebat incredulus ille discipulus; quasi diceret, videre volo quem vos vidisse dicitis, et non solum videre sed etiam tangere. Palpare volo illud corpus quod vos vidistis, ut probem an carne et ossibus constet sicut et cætera; vulnera ejus explorare volo, ut sciam an sint eadem quæ in cruce recepit, et quia lateris vulnus aliis longe latius est, nisi in illud totam manum misero, Christum resurrexisse non credam: *nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus ejus, non credam* (Jo. 20, 25). O quam incredulus ille apostolus! Et ipsi tamen Christus suam suavis resurrectionem, ut omni pertinacia dimissa, eum resurrexisse firmiter crederit; ita se ei Christus præbuit examinandum, probandum, et palpandum, ut de ejus resurrectione certior factus, ac coram ipso prostratus clamavit: *credo, Domine, te vere resurrexisse, teque Deum meum esse: Dominus meus, et Deus meus.* O quot et quanta resurrectionis Dominicæ testimonia! eam indicat terremotus, illam a Deo missus annuntiat angelus; probant linteamina quæ sola in sepulchro reperuntur; referunt piæ mulieres quæ ad sepulchrum ierant, ut ungerent Jesum; fatentur illam custodes, et eam declarat ipse Christus, qui quintæ discipulis apparet, qui apostolos alloquitur, qui coram illis incedit et comedit, qui eis sua ostendit vulnera, et qui Thomam incredulum in resurrectionis suæ testem et concionatorem convertit. Certe tot et tanta

sunt hæc testimonia, ut qui Christum vere resurrexisse non credunt, stulti merito vocari possint: *o stulti, et tardi corde ad credendum!* Credite ergo et firmiter credite, Christum resurrexisse, ac fateamini, hanc Christi resurrectionem esse dogma, quo nullum clarius probatum in sacra Scriptura. *Christi autem resurrectio est etiam argumentum, quo nullum fortius ad probandam Christi divinitatem.*

II PARS.

Christi resurrectio est argumentum, quo nullum fortius ad probandum ejus divinitatem.

Quamvis Christum esse Deum clarissime demonstrent non solum opera portentosa quæ fecit, verum etiam prophetarum de Messia oracula, quæ Christo convenire evidentissime patebat; necesse tamen erat, eum a mortuis surgere, ut calumniatorum ora obstrueret, ac tanto argumento infensissimos quosque hostes cogeret ad fatendum, eum vere esse Deum et ad dicendum cum Centurione; *cere Filius Dei erat iste.* Clarissime et pluries prædixerat propheta, Redemptorem hominum propria virtute a mortuis resurrecturum; ipse etiam Christus se tertia post mortem die resurrecturum prænuntiavit, ejusque ratiocinationis rumor apud sacerdotes, legis doctores et populum irrepserat. Ideo si Christus a mortuis non surrexisset, de ejus divinitate aliqua forte exitisset dubitandi ratio; posita ejus resurrectione, tolluntur omnia dubia, quæ de ejus divinitate oriri possent; præcluduntur omnes incredulorum et invidorum pretextus; ac evidentissime constat Christum esse Deum; quia impossibile est, quod suscitetur seipsum, nisi sit ipse Deus. Nullus Cæsarum, nullus principum, nullus sanctorum, nullus tandem purus homo virtutem unquam habuit seipsum ad vitam revocandi. *Morientes non vivant, gigantes non resurgant,* inquit Isaias; vel ut alii legunt, *mortui non vivunt, gigantes non resurgunt.* In quæ verba Procopius ait; « quis

unquam hominum muscipula mortis captus, claususque semel, inde potuit vi sua atque virtute liber egredi? aut quem gigantum hactenus experti sumus ita fortem, ut mortuus atque in sepulchro clausus seipsum potuerit inde vivum liberumque suscitare?» Certe nullum. Ex quo concludit præfatus author, quod *necessaria illatione sequitur, Christum esse Deum; siquidem seipsum a mortuis suscitavit.* Quod deducitur ex accepto illo ab omnibus axiomate; a privatione ad habitum naturaliter non datur regressus, et a morte ad vitam vi naturali non fit transitus; ergo cum Christus seipsum mortuum vivificaverit et suscitavit, hoc virtute divina in eo existente factum est, et ideo *necessaria illatione sequitur, Christum esse Deum; siquidem seipsum a mortuis suscitavit.* Hanc illationem probe noverat D. Paulus, qui præclaris et majestatem redolentibus verbis ait, Christum declaratum esse Filium Dei, eo quod seipsum propria virtute suscitaverit; *qui prædestinatus* seu, ut legunt Chrysostomus, Theophilactus, et alii nonnulli, *qui declaratus est Filius Dei in virtute, secundum spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum* (Rom. 1, 4). Ubi tria ponit D. Paulus, quibus Christus declaratus est Filius Dei naturalis; 1. miracula et prodigia quæ fecit; *in virtute*; 2. animarum sanctificationem; *secundum spiritum sanctificationis*; 3. resurrectionem suam propria virtute factam; *ex resurrectione mortuorum.* Hoc ultimum est potissimum argumentum quo Christus declaratur Deus; Christus enim antea mundo erat ignotus; aliquibus mendax, aliis seductor, aliis Samaritanus, vel dæmonium habens videbatur; ab aliis qui paulo æquius de eo sentiebant, Jeremias, Elias, vel aliquis ex prophetis censebatur. Jamvero per victoriam et triumphum resurrectionis, qua seipsum, insita virtute et potentia, e mortuis in vitam revocavit, perspicue declaratum et manifestatum est, eum esse Filium Dei naturalem; *qui declaratus est Filius Dei.* Asseruerat Christus, se potestatem habere suscitandi seipsum; *potestatem habeo ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam* (Joan. 10, 18). Ceteri homines hac carent potestate, quia mors quæ ani-

mas a corporibus eorum separat, destruit cujusque personam, nec aliquid in homine mortuo relinquit cujus virtute corpus et anima ejus iterum uniri possint; ipse etiam Deus qui mortuos suscitare potest, facere nequit ut purus homo mortuus suscitaret semetipsum, cum non possit quis suscitare se quin agat, nec agere quod prius sit et vivat. Et ideo cum Christus suscitaverit se, non purus homo, sed Deus et homo dicendus est. Verum quidem, quod per mortem anima Christi a corpore fuerit separata, persona tamen Christi, seu Verbum æternum non fuit destructum, semper remansit, et ideo ejus virtute suscitari potuit, ac suscitatus est. Christus; seu, ut loquitur Doctor Angelicus, *ejus virtute corpus et anima Christi se invicem resumpserunt*. Verum est etiam, Christum ab æterno Patre fuisse suscitatum; *quem suscitavit ex mortuis*: quia tamen eadem vis et potestas est Patris et Verbi, quæ potestas intima erat Christo; verissime dicitur, Christum in-nata sibi et interna virtute, ac potestate a mortuis surrexisse, ac seipsum suscitasse. Cum enim opera Trinitatis ad extra sint indivisa, et Pater suscitaverit Christum; consequens est ut Verbum etiam suscitaverit Christum. Cum ergo Christus sit Verbum, consequens est, ut Christus suscitaverit seipsum. Ex quo patet, Christi resurrectionem perspicere et ineluctabiliter prodere Christi divinitatem: nemo enim potest seipsum suscitare, nisi et ipse Deus sit. Alia Christi opera ostendebant utique ipsum a Deo fuisse missum: resurrectio ejus propria virtute facta ipsum esse Deum clare demonstrat. Et ideo cum Pharisei ab eo miracula peterent, quibus se Deum esse patefaceret non aliud in divinitatis suæ ostensionem miraculum dare voluit, quam propriam resurrectionem, dicens, quod sicut Jonas post tres dies vivus e ceteri ventre egressus est, ita et ipse tribus post mortem diebus e sepulchro vivus egressurus erat: *generatio, inquit, mala et adultera signum querit; et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophætæ: sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, et tribus noctibus; sicut erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus* (Matth. 12, 36). Quasi dicat: miraculum a

me petitis? propria virtute resurgam; ecce miraculum, quod solus Deus facere potest. Alii quidem virtute sibi a Deo data alios mortuos suscitaverunt; nullus suscitavit, nec suscitare potuit semetipsum: ego solus hac virtute polleo, quia Deus sum. In alia occasione, cum ab eo Judæi aliquod miraculum peterent, quo se Messiam esse probaret, respondit: *solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud* (Joan. 2, 19). Hoc idem est ac si dixisset; scitis me multa fecisse miracula, et si mecum aliquamdiu maneretis, videretis me cæcis visum, sanitatem infirmis et mortuis vitam conferre. Ad quid autem hujusmodi coram vobis miracula multiplicarem, cum iis non credatis dicentes, me hæc in nomine Beelzebub operari? Aliud faciam miraculum, quod nullus homo facere potest, nisi sit et ipse Deus; suscitabo enim meipsum: *solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud*. Animadvertite: non dicit Christus, *moriar*; verum ut omnem doli et fraudis tollat suspicionem, ait: morte qua et quali volueritis me afficite; gladiis, fustibus, flagellis corpus meum interinite; illud cruci affigite; omni qua placuerit feritate in illud etiam mortuum sevirite; illud tamen intra tres dies a mortuis suscitabo: *solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud*. Ecce novum miraculum, quo Christus suam manifestat divinitatem: ecce argumentum quo Deum se esse declarat. Et revera argumentum hoc ita validum et efficax visum est, ut infensissimi etiam Christi hostes illud indissolubile censuerint; propterea ut ejus vim eluderent alii dixerunt Christum non esse mortuum, et alii eum non fuisse suscitatum; probe scientes, quod admissa ejus resurrectione, ipsum esse Deum, nullo modo negari posset. Non sine mysterio Evangelistæ accuratissime singulas passionis et mortis Christi circumstantias adnotarunt. Non tacerunt, nec segniter et perfunctorio horrenda et ignominiosa, quæ pertulit, enarrarunt, ac iis omnibus quæ in passione ejus peracta sunt, sigillatim referendis omnes studiosissime et quasi certatim incubuerunt. Non veriti sunt dicere, Christum flevisse, mœstum fuisse et sanguineo sudore diffluxisse, quin contra summo studio scriptis etiam mandarunt, ipsum fuisse

opprobrium hominum et plebis abjectionem, variis ipsum affectum fuisse contumelias, innumeris cruciatum tormentis, ac tandem crucifixum, et in cruce duos inter latrones mortuum. Noverant sacri Evangelistæ plurimum interesse, ut omnes eum vere mortuum esse agnoscerent, ne de ejus morte aliquis dubitare fingeret, ut veritatem resurrectionis ejus impugnaret. Sciebant etiam, quod, posita et admissa Christi resurrectione, omne passionis ejus tolleretur dedecus, et in gloriam ejus converteretur. De Christi passione quidquid dicas « quantumvis horrendum illud sit » hoc verbum, *resurrexit*, omnia delet, omnia decorat et illustrat; quia si propria virtute surrexit, ergo Deus est; nec amplius de ejus divinitate cuique superest ambigendi locus, nisi stultus ille sit et omnis rationis expertus. *Resurrexit*; ecce argumentum quo nullum fortius ad Christi divinitatem probandum. *Christi resurrectio est etiam mysterium, quo ad morum correctionem et ad nostram institutionem nullum aptius videtur.*

III PARS.

Christi resurrectio est mysterium, quo ad morum correctionem et ad nostram institutionem nullum aptius videtur.

In christiana religione habentur quædam mysteria ita recondita et sublimia, ut nil a nobis nisi fidem et admirationem exigere videantur; alia ita idonea ad vitam nostram recte instituendam, ut ea vix considerare possimus, quin statim ad declinandam a malo, et ad vitam rito componendam excitemur. In mysterio autem resurrectionis Christi multa quidem mirabilia et ineffabilia reperiuntur: at multa sunt etiam, quæ erudiunt nos, quæ modum recte mores componendi nos docent, atque ad institutionem nostram plurimum valent, et prosunt: quorum aliqua hic expendam.

1. Surrexit Christus e sepulchro, in quo quasi dormiebat: *ego dormivi et soporatus sum, et resurrexi* (Psal. 3, 6). Quo

docemur, ut ab horrendo et fœtido vitiorum sepulchro per penitentiam resurgamus. O peccator, qui a multo tempore in peccatis obdormisti, ab iis surge per penitentiam: *surge qui dormis, et exsurge a mortuis* (Ephes. 5, 14). O peccator, a pluribus annis avaritiæ vacas, luxuriæ indulges, ebrietatibus, ludis et vanitatibus addiceris, ac in his peccatis alte dormis, *hora est jam de somno surgere* (Rom. 13, 21): sicut enim a sepulchro Christus hodie surrexit, ita et tu a vitiorum sepulchro surgere festina.

2. Surrexit Christus non phantastice, imaginarie et fecte, sed vere: *surrexit Dominus cere*. Quo docentur peccatores, ut a peccatis per penitentiam non apparenter solum, sed vere et sincere surgant, ita ut, peractis festis Paschalibus, quisque cognoscat, quod vere surrexerit a peccatis. Imitari debent non Samuelem, qui apparenter solummodo resurrexit, sed Christum qui vere surrexit. O frater, tuam serio conscientiam scrutare; aperi os tuum, ut omnia et singula peccata tua prudenti confessario distincte manifestes: tremat terra, seu cor tuum dolore concutiat; tolle lapidem obstinationis tuæ; egredere e sepulchro vitiorum, in quo jaces: ac firmissimo proposito statue non amplius peccare; et hæc erit resurrectio vera.

3. Resurrexit Christus mane: ut enim ait S. Ignatius martyr, *illucescente dominico die surrexit a mortuis*. Quod et ipse Christus prænuntiavit, dicens: *exurgam diluculo*. Sicut autem Christus mane e sepulchro surrexit; ita et peccatores, non debent diu in peccatis perseverare: mane, seu cito ab iis surgere: *sicut surrexit Dominus mane*, inquit Doctor Seraphicus, *sic tu non sero, sed mane surge a peccatis*. Non debent peccatores spirituales suam resurrectionem procrastinare, vel usque ad senectam differre; pudeat quemque dicere: a peccatis resurgam, et penitentiam agam post aliquos annos. vel cum insenuero; mane et celeriter a peccatis suis resurgant necesse est: *qui mane vigilant ad me, invenient me* (Prov. 8, 17), inquit Spiritus Sanctus: si peccatores mane invigilent, ut ad Deum convertantur; si prompte penitentiam agere

satagant, Dei gratiam facile invenient et obtinebunt: si vero penitentiam in futurum differant, gratiam forte nunquam impetrabunt, et in peccatis morientur. Igitur, peccator, ne tardes converti ad Dominum; sicut Christus a sepulchro surrexit mane, tu pariter a criminibus tuis surge mane, surge prompte, et ne differas de die in diem.

4. Christi resurrectio fuit integra: resurrexit ex toto Christus, et non ex parte tantum: non ita resurrexit, ut aliqua ejus pars in sepulchro remanserit, totus et totaliter e sepulchro exivit. Sicut ergo Christus totus surrexit, sic, inquit Doctor Seraphicus, *tu a peccatis totus resurgas*. Resurrectio spiritualis integra sit oportet; non enim quis ab uno mortali surgere potest, quin simul et ab omnibus resurgat: cum unum mortale non deleatur sine alio. Et ideo nullo modo resurrexit spiritualiter qui adhuc mortali aliquo peccato adheret; *qui conversus injusta bona, vel odium, vel aliud vitium non reliquit, nondum surrexit; Deis enim nullum susceperat, nisi integraliter*. Euge, o peccator, imitare Christum resurgentem; totus resurge et totaliter, ita ut nulla in te maneat peccati mortalis macula. *Ne dicas*: horreo ebrietatem, avaritiam detestor, ab omni vindictæ spiritu alienus sum; tantum fœdis libidinibus nuntium remittere non valeo. *Ne dicas*; ab omni peccato tanquam a facie colubri fugio, excepto hoc vel illo, a quo me expedire nequeo: hoc et illud et omnia peccata fuge, omnia detestare, omnia a te penitus abige, quia resurrectio spiritualis debet esse integra, nec ab uno peccato mortali surgere potes, quin simul ab omnibus resurgas.

5. Postquam Christus a mortuis surrexit, non amplius mortuus, nec iterum ad sepulchrum reversus est; *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur; mors illi ultra non dominabitur* (Rom. 6, 9). Peccatores similiter a peccatis ita surgere debent, ut non iterum per peccatum moriantur, nec amplius in fetido criminum suorum sepulchro jaceant; *sicut Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, ita et tu*, inquit Doctor Seraphicus, *perseveranter resurgas in conver-*

sione, ut de cætero non moriaris transgressione. O peccator, Paschalibus hisce festis uberes tibi Deus dat gratias, ut a peccatis resurgas; surge ergo a peccatis; surge, ut non amplius in ea incidas. Noli amplius peccare; verere ne si in priora reincidas peccata, Deus forte tibi gratiam, qua ab iis iterum resurgas, denegabit. Noli amplius peccare, ne in statu mortalis peccati moriaris, et æternis suppliciis adjudicaris: *jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat* (Joan. 5, 25).

6. Christus in resurrectione totus innovatus est; non enim amplius mortalis, passibilis et doloribus obnoxius fuit; corpus ejus impassibile, agile, clarum et subtile, seu penetrabile factum est. Sicut autem Christus in resurrectione totus innovatus est, sic et peccatores ita a criminibus suis surgere debent, ut in novitate vitæ ambulent: *quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris; ita et nos in novitate vitæ ambulemus* (Rom. 6, 4). Si vita vestra turpis erat, et vitis multis denigrata, jam vitis valedicendum, virtutibus vacandum, et christiane vivendum; si abdomini serviebatis, jam abstinentiæ et jeiunii vacate; si fœdis voluptatibus volutari placebat, jam puritatem et continentiam sectamini; si superbia et vanitate eratis inflati, jam in spiritu humilitatis incedite: *ut rite Pascha celebretis, de vitis ad virtutes transire debetis*. Non imitemini eos, qui licet paschali tempore peccata confiteantur, et ad sanctam Synaxim accedant, nunquam tamen in novitate vitæ ambulant, nec a via perditionis ad virtutis viam transeunt; semperque iidem in se manent. Blasphemi erant ante Pascha, et post Pascha blasphemare non desinunt; iracundi, ebriosi et luxuriosi sunt post Pascha, sicut et erant antea; nunquam spiritualiter renovantur; in malitia sua semper perseverant, et peccatis, quibus erant dediti, fortiter adherent. Ne eos imitemini; peccatis valedicite; et sicut Christus in resurrectione innovatus est, ita et in novitate vitæ ambulate; *quia Christus transit in novitatem vitæ, nos quoque invitati ad transitum* (S. Bern.). Transite ergo a via peccati ad viam virtutis.

Ecce documenta, quæ e sacro resurrectionis Christi mysterio

elici possunt; ecce emolumenta, quæ ex eo peccatores percipere possunt et debent. Contemplamini ergo hodie Christum resurgentem, illum admiramini e sepulchro egredientem et vos ipsos excitate ad surgendum a vitiorum vestrorum sepulchro. Ab eo surgite vere, surgite prompte, surgite integraliter, surgite constanter, ut in priora non iterum cadatis peccata. Tandem ita surgite, ut in novitate vitæ ambuletis, et a via peccati ad rectas justitiæ et sanctitatis semitas transeat. In novitate vitæ ambulate, et æternam vitam obtinebitis. Amen.

FERIA II POST PASCHA.

DE PECCATIS RECIDIVÆ.

Mane nobiscum, quoniam adcesperavit (Luc. 24).

Qui Deum paschalibus hisce festis, mediante sancto penitentia sacramento invenire, et intra se per gratiam sanctificantem recipere meruerunt, magna cura et sollicitudine illum intra se servare et detinere debent. Thesaurus est infinitus, cujus jactura inestimabilis; Rex regum est, quem a nobis expellere nefas; sponsus animarum nostrarum est, quem relegare scelus; summum tandem bonum nostrum est; quod si per gratiam sanctificantem nobis inhæreat, per adveniens mortale peccatum illud foras mittere horrendum videtur flagitium. Non ergo a nobis Christum ejicere, imo cum discipulis eum enixe rogare debemus, ut nobiscum maneat; *mane nobiscum Domine*. Postquam optatum et sollicitè quassitum sponsum invenit sponsa sacra, diligenter cavet ne illum a se expelleret, quinimo qua potuit arte et sollicitudine illum tenuit, ne exiret; *inveni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam* (Cant. 3). O quam felices, qui Christum sponsum hoc paschali

tempore, per penitentiam invenerunt! quam beati, qui illum nunc possident! At summopere caveant necesse est, ne in pristina recidendo peccata, illum e cordibus suis ejiciant; non enim expellendus, sed studiose tenendus, ac quisque cum sponsa dicere debet; *tenui eum, nec dimittam*. Qui in mortalia non relabuntur, Christum in cordibus suis tenent; qui autem in ea relabuntur, illum a se expellunt. Ut autem homines ad non expellendum a se Christum excitemus, de recidivæ peccato et infelicitate hodie disseram. Ave.

Peccatorem christianum cum peccatore infideli conferens D. Chrysostomus, ait christianum infideli gravius peccare, durius plecti, et difficilius surgere: *Christianus gravius peccat, durius vapulat, difficilius reparatur*. Christianus quidem *gravius peccat*, cum graviora ejus sint peccata, quo maiorem veritatis notitiam habet; *durius etiam vapulat*, eo quod si in statu mortalitatis peccati moriatur, quo plura percepit beneficia in hoc mundo, eo acerbioribus in alio suppliciis plectetur; *difficilius tandem a peccato surgit*, quia cum acceptis a Deo gratis abusus sit, minores ad surgendum a peccato ei Deus gratias impertit. Hæc omnia, quæ de quolibet christiano dicit Chrysostomus, verissima potissimum comprobantur in illo christiano, qui post peractam penitentiam, in priora, seu in eisdem speciei peccata relabatur: recidivæ enim peccata sunt graviora, poena eorum est acerbior, et regressus difficilior. Quod verissimum patet, cum de peccatorum recidivæ malitia, poena et remediis disseruerimus. Videamus ergo peccati recidivæ 1. *malitiam*, ut eam detestemur; 2. *poenam*, ut eam devitemus; 3. *remedia*, ut illa sumamus.

I PARS.

Peccati recidivæ malitia.

Quamvis non satis exaggerari possit vel minimi mortalis peccati malitia, quid tamen gravius et quid malignius in recidivæ peccato adnotatur, ac longe gravius peccat qui post impetra-